

אזרחות

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים ורבע.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון	—	(14x1)	—	14	נקודות
פרק שני	—	(9x3) + (13x1)	—	40	נקודות
פרק שלישי	—	(12x2)	—	24	נקודות
פרק רביעי	—	(11x2)	—	22	נקודות
סה"כ	—		—	100	נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. ראש עיר מסוים החליט להעביר תקציב מיוחד בשנתיים הבאות לבתי ספר שאיכות ההוראה בהם נמוכה. בכך הוא ביקש לעזור להם להשוות את רמת ההוראה בהם לזו שבבתי הספר האחרים.

הורים רבים ביקשו לדעת אילו בתי ספר יקבלו את התקציב המיוחד. הם טענו שברצונם לעקוב אחרי הפעילות של בתי הספר האלה ולהבטיח שהתקציב המיוחד אכן יסייע לשיפור איכות ההוראה של ילדיהם. בתשובה לבקשתם ענה דובר העירייה שפרסום השמות של בתי הספר ייצור להם תדמית שלילית, ולכן העירייה תימנע מכך.

א. ציין והצג את המדיניות (הבחנה, העדפה מתקנת או אפליה) שבאה לידי ביטוי בהחלטה של ראש העיר.

הסבר כיצד מדיניות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג זכות אחת שבאה לידי ביטוי בבקשת ההורים.

הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

2. רופא נתבע על כך שהטיפול שהעניק לאדם מסוים פגע בבריאותו במקום לרפא אותו. במהלך המשפט ביקש הרופא להביא עדים שקיבלו ממנו בעבר אותו טיפול, כדי שיעידו שהטיפול בהם הצליח.

העדים שזומנו ביקשו שהקהל לא יהיה נוכח באולם בית המשפט בזמן שהם יעידו, כדי שלא לחשוף בציבור את מצבם הרפואי. השופט דחה את הבקשה, כי חשש שאם ייענה לה יפגע בזכות מסוימת של הרופא. עם זאת הוא הרשה לעדים להעיד בלי לחשוף את שמם ואת פניהם.

א. ציין והצג את הזכות של העדים, שבאה לידי ביטוי בבקשתם.

הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את הזכות שבשמה דחה השופט את בקשת העדים.

הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
 על שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
 ועל אחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה בקצרה על שלוש מהשאלות 3-7.

3. הצג הבדל אחד בין לאומיות אתנית ובין לאומיות פוליטית.
4. הסבר כיצד אחד מסמלי המדינה מבטא את היותה של ישראל מדינה יהודית.
5. המשטר במדינה דמוקרטית מודרנית אינו יכול להתבסס על דמוקרטיה ישירה בלבד. הצג שתי סיבות לכך.
6. הצג שניים מסוגי המשפט בישראל.
7. הסבר כיצד הגן בג"ץ על המימוש של זכויות האדם בישראל בפרשת "קול העם" ("בג"ץ קול העם").

ענה על אחת מהשאלות 8-9.

8. הצג את המובן הפורמלי של הדמוקרטיה (הדמוקרטיה כצורת ממשל). הסבר כיצד עקרון הכרעת הרוב מממש מובן זה של הדמוקרטיה.
9. הצג את עקרון הגבלת השלטון. הסבר כיצד אחד התפקידים של היועץ המשפטי לממשלה מממש עיקרון זה.

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה שני קטעים. אם למדת את הנושאים שבאשכול אי (הרחבה בנושא מדינת ישראל כמדינה יהודית), קרא את קטע 1, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו. אם למדת את הנושאים שבאשכול בי (הרחבה בנושא פוליטיקה וממשל בישראל), קרא את קטע 2 (בעמוד הבא), וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 1

אם למדת בהרחבה את הנושאים שבאשכול אי, קרא בעיון את קטע 1, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

מהי מדינה יהודית? אחד מידידיי אמר לי שבעיניו מדינה יהודית היא מדינה שבה מכוניות אינן נוסעות בשבת ושאסור למכור בה אוכל שאינו כשר. הגישה שלי בעניין זה שונה: אני סבור שמדינה יהודית היא מדינה המבטאת ערכים הלקוחים ממקורות היהדות. ערכים אלו שמרו על עם ישראל במשך כל שנות קיומו, והם מהווים כיום את ההצדקה המוסרית לקיום המדינה.

לדעתי, המקורות היהודיים לא זכו למעמד הראוי להם בישראל. שופטים אמנם משלבים מדי פעם בפסיקות שלהם ערכים הלקוחים ממקורות אלה כפי שדורש החוק, אך המשפט העברי אינו זוכה למעמד ראוי במערכת החוקים שלנו. למרבה הצער, העיסוק בענייני היהדות נתפס כאינטרס של הדתיים בלבד, ולא כעניין בעל חשיבות לכולנו.

לאחרונה עסקו אמצעי התקשורת בהצעה של שר המשפטים להפוך את המשפט העברי למחייב במדינת ישראל. גם לדעתי החוקים שלנו צריכים לבטא ערכים כמו החשיבות של השבת ושל העזרה לנזקקים, אולם אני מתנגד לניסיון לאסור בחקיקה תנועת מכוניות בשבת או לכפות על האזרחים לתרום מכספם לצדקה. עלינו לתת למורשת ישראל ביטוי משמעותי בחקיקה, אך בתנאי שהדבר לא יפגע בזכויות של אזרחי המדינה, יהודים ושאינם יהודים. אם ננהג כך, נחזק את האופי היהודי של המדינה ואת ההצדקה לקיומה.

(מעובד על פי מאמר מאתר ynet, 9/2/2010)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12 (לכל שאלה – 12 נקודות).

10. הצג את גישת "מדינת התורה".

הסבר כיצד ההתנגדות של כותב המאמר לגישה זו באה לידי ביטוי בקטע.

11. הצג את חוק יסודות המשפט.

הסבר כיצד חוק זה בא לידי ביטוי בקטע.

12. הצג את אחת הדעות בוויכוח על השימוש בחקיקה דתית בישראל.

הסבר כיצד הדעה שהצגת באה לידי ביטוי בקטע.

/המשך בעמוד 5/

אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא פוליטיקה וממשל בישראל),
קרא את קטע 2 וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 2

אם למדת בהרחבה את הנושאים שבאשכול ב', קרא בעיון את קטע 2, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

בבדיקה שערך מבקר המדינה, התגלה שפקיד מסוים מעל בכספי הרשות המקומית ביישוב שבו אני גר. בעקבות המעילה נקלעה הרשות לחובות והפסיקה לתת שירותים שונים לתושבים. מבקר המדינה המליץ ששר הפנים יתערב בעניין. לדבריו, האחריות לאספקת השירותים השונים לאזרחים מוטלת על הממשלה, ואם הרשות המקומית אינה מספקת שירותים אלה, הממשלה צריכה לעשות זאת במקומה. הפיקוח על פעילות תקינה של הרשויות המקומיות הוא אחד התפקידים החשובים ביותר של משרד הפנים, לכן אני מעריך ששר הפנים יקבל את ההמלצה של מבקר המדינה וימנה ליישוב ועדה קרואה. עם זאת לדעתי מינוי ועדה קרואה הוא צעד קיצוני מדי. חברי הוועדה אינם נבחרים על ידי התושבים והם לא יהיו מחויבים לאינטרסים שלהם, אלא לאינטרסים של השר שמינה אותם. זו התערבות עמוקה ביותר בניהול ענייני המקום, ואין לנקוט צעד זה לפני שמנסים לפעול בדרכים אחרות לשיפור המצב. לדעתי יש להשאיר בידי תושבי היישוב את הזכות להחליט מי ינהל את ענייני הרשות. אני מציע שבמקום למנות ועדה קרואה, יודיע שר הפנים על הקדמת הבחירות למועצה המקומית ולתפקיד ראש המועצה. אם התושבים הם שיבחרו את המועצה ואת העומד בראשה, תפעל הרשות המקומית לא רק למען התושבים, אלא גם בשמם.

(מעובד על פי מאמר מאת **אחי ברנא**, 25/9/2008)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15 (לכל שאלה – 12 נקודות).

13. הצג אחד מהתחומים שמבקר המדינה בודק בביקורת שלו על הרשות המבצעת.
הסבר כיצד תחום הבדיקה שהצגת בא לידי ביטוי בקטע.

14. הצג את אחת הגישות בעניין המעמד של השלטון המקומי ביחס לשלטון המרכזי.
הסבר כיצד הגישה שהצגת באה לידי ביטוי בקטע.

15. הצג את עקרון שלטון העם.
הסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בעמדה של כותב המאמר.

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 16-20 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. מתחת לקרקעית הים, סמוך לאחד מחופי הארץ, התגלה מאגר גדול של גז טבעי. חברה אירופאית החלה בהכנות לקידוח כדי להפיק גז במקום. בתגובה הודיע משרד התשתיות שמאחר שהמאגר נמצא בתוך תחומי ישראל, הזכות לקדוח במקום ולהפיק גז מהמאגר תינתן לחברה ישראלית ולא לחברה מחו"ל.

— ציין והצג תנאי אחת לקיום מדינה, שבא לידי ביטוי בהודעה של משרד התשתיות. הסבר כיצד התנאי שהצגת בא לידי ביטוי בקטע.

17. בשנים האחרונות נעשה ניסיון להפריט חלק משירותי התעסוקה. במסגרת הניסיון העבירה הממשלה לידי חברות פרטיות את האחריות להכשרה מקצועית ולמציאת עבודה עבור קבוצות מסוימות של מובטלים.

בדיון שנערך בכנסת התברר שחברות אלו לא עמדו ביעדים שהוצבו להן, ורבים מדי נשאר מובטלים. אחד מחברי הכנסת טען שהניסיון נכשל משום שהמדינה הסירה מעצמה את האחריות לדאגה למובטלים, ולא פיקחה כראוי על פעילות החברות.

— ציין והצג את הגישה הכלכלית-חברתית שלדברי חבר הכנסת נקטה המדינה במקרה זה. הסבר כיצד גישה זו באה לידי ביטוי בקטע.

18. במאי קולנוע ידוע יצר סדרת סרטים שבהם הציג את התהליכים של קבלת החלטות במוסדות הממשל בארצות-הברית. בסרטים אלו טען הבמאי שהאינטרסים של בעלי ההון הם שמנחים את הפעולות של מוסדות הממשל, ולא האינטרסים של כלל האזרחים. באמצעות סדרת הסרטים הצליח הבמאי לעורר דיון ציבורי נרחב שהשפיע על דרכי הפעולה של הממשל.

— ציין והצג את סוג המנגנון (פורמלי או בלתי פורמלי) לפיקוח ולביקורת על השלטון, שבא לידי ביטוי בקטע.

הסבר כיצד סוג מנגנון זה בא לידי ביטוי בקטע.

19. ביום עיון בנושא הלאומיות בארץ ובעולם, טען אחד המרצים שהאופי של מדינת ישראל גורם למתח בינה לבין הציבור הערבי. לדבריו, מתח זה יוכל להיעלם רק אם המדינה תשנה את אופייה ותאמץ את גישת "מדינת כל אזרחיה". בתגובה לדברים אלו אמרה דוברת אחרת שיש הצדקה מוסרית והיסטורית להיותה של ישראל מדינת לאום. לדבריה, כך נקבע בהחלטת האו"ם על הקמת המדינה וכך נאמר בהכרזת העצמאות.

— ציין והצג את הגורם לשסע הלאומי, שבא לידי ביטוי בקטע.

הסבר כיצד גורם זה בא לידי ביטוי בקטע.

20. בישראל פועלים כמה כלי תקשורת ממלכתיים שהם בבעלות המדינה, כמו הערוץ הראשון וקול ישראל. יש התומכים במצב זה, ולעומתם יש הטוענים כי המדינה אינה צריכה להפעיל כלי תקשורת מטעמה.

הבע את עמדתך בעניין זה. הצג שני נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על מושגים מתחום האזרחות. בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:

א. טענה — הצגת עמדתך באופן ברור.

ב. הנמקה — הצגת שני נימוקים, שבעזרתם אתה מבסס את טענתך על מושגים

וידע מתחום האזרחות.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך